
LÁSZTITY PÉRÓ

Nemzetiségi közösségi művelődési stratégia

A közösségi művelődés még ma is a magyarországi nemzetiségek kultúrájának *kulcsterülete*, mely közvetlenül és a legeredményesebben hat a nemzetiségi közösségek fennmaradására, identitásuk, nyelvük megőrzésére.

Ugyan az elmúlt másfél évtized során létrejöttek a települési, területi és országos kisebbségi önkormányzatok és a helyi, illetve az állami közigazgatás is jelentős fejlődésen esett át, átvéve az EU országaiban szokásos működési normák közül sokat, mindezek ellenére a mai napig nem került sor a nemzetiségi közösségi művelődés stratégiájának megalkotására, sem az egyes nemzetiségek, sem az államigazgatás szintjén.

A *kisebbségi jogok országgyűlési biztosa* által 2009/2010-ben elkészített jelentés „a kisebbségi kulturális jogok érvényesülésének vizsgálatáról” számos hiányosságra mutatott rá ezen a területen és javaslatot fogalmazott meg egy nemzetiségi kulturális stratégia megalkotásának átgondolására.

Mi magunk is *súlyos hiányosságnak tartjuk, hogy jelenleg nincs megfelelő stratégia*, amely az e területen működő intézmények, szervezetek tevékenységének hatékonyságát segítené a nemzetiségi közösségi művelődés és általában a kultúra további fejlődésének, a színvonalas, „versenyképes” működési feltételek megteremtésének érdekében.

A magyarországi nemzetiségek fennmaradásukban veszélyeztetett közösségek. Értékeik megőrzése és fejlesztése különös erőfeszítéseket igényel nemcsak maguktól a közösségektől, hanem az államtól és intézményeitől, valamint az egész társadalomtól.

Vizsgálódásaink szerint a nemzetiségi közösségi művelődés és kultúra ápolásának *feltételrendszere* (intézményesültség, szervezeti háttér összhangban a nemzetiségi kulturális autonómiával, finanszírozás, szakmai-személyi feltételek, infrastruktúra) elmarad az országos átlagtól és fejlesztésre szorul.

A *magyarországi romák (cigányok)* esetében rá kell mutatnunk, hogy a közösségi művelődésnek nemcsak az identitás megőrzésében van szerepe, hanem fokozott feladat hárul erre a területre a romák társadalmi felemelkedésében és integrációjában is.

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus (MMIKL), mint a kulturális kormányzat háttérintézménye és annak *Nemzetiségi Kulturális Szakértői Tanácsa (NKSZT)*, illetve *Roma Kulturális Szakértői Tanácsa (RKSZT)* a fent leírt negatív tendenciák megfékezése és a pozitív folyamatok elindítása érdekében *megalkotta* a kormányzati ciklusokon átívelő, 2010–2015 közötti periódusra szóló *Nemzetiségi Közösségi Művelődési Stratégiát*. A stratégia megalkotásán túl, az abban megfogalmazottak alapján, a pozitív beavatkozások kezdeményezésében, a cselekvés megszervezésében és megindításában is szerepet kíván vállalni az Intézet és a két szakértői tanács.

Célunk többek között, hogy előmozdítsuk az egyes nemzetiségek saját kulturális stratégiájának átgondolását és megalkotását, valamint magunk számára is szeretnénk hosszú távú kereteket kialakítani az MMIKL jövőbeli konkrét feladatainak megfogalmazásához a nemzetiségi kultúra, közösségi művelődés terén, és ezáltal felajánlani együttműködésünket a kormányzat által megfogalmazandó kisebbségi kulturális stratégia megalkotásához.

Szakmai stratégiai célok

A nemzetiségi közművelődési stratégia célrendszerét a szokásoknak megfelelően általános és konkrét célokra bontottuk.

Általános célkitűzések a nemzetiségi közösségi művelődés terén:

– A nemzetiségi közösségek, identitásuk, kultúrájuk, nyelvük megőrzése, fejlesztése.

– A nemzetiségi közösségi művelődés magyarországi szakmai integrációja, e kultúrák sajátosságainak, önállóságának, szervezeti autonómiájának és függetlenségének megtartása mellett.

– A hátrányos helyzetű, kevés eséllyel rendelkező nemzetiségi kultúrák, nyelvek és a hozzájuk kapcsolódó nemzetiségi közművelődés elfogadottá tétele, esélyegyenlőségének és versenyképességének megteremtése, bekapcsolása a többségi társadalom által kialakított mainstream (fősodrás)-folyamatokba.

– A nemzetiségi kultúrák lényegesen intenzívebben (meg)élhetővé fejlesztése közösségi művelésük révén.

– A nemzetiségi kultúrák, közösségi művelődés nemzetközi integrációjának elősegítése úgy az anyaország (nyelvországok) vonatkozásában, mint a nemzetközi szinten való megjelenés tekintetében.

A fenti általános célkitűzések elérésének érdekében az alábbi konkrét célok megvalósítását tartjuk lényegesnek:

– Elő kell segíteni az egyes nemzetiségek *kulturális autonómiája* kiépítését, fejlesztését.

– A nemzetiségi közösségi művelődés *feltételrendszerének*, fejlesztése, az eszközök jelentős kapacitásbővítése, a felmerülő hibák kiküszöbölése.

– A nemzetiségi származású *gyermekek, ifjúság* rendszeres nemzetiségi nyelvű kultúrafogyasztóvá nevelése.

– Hozzá kell járulni a magyarországi *nemzetiségi nyelvek revitalizációjához*, a nemzetiségi nyelvű közösségi művelődés és nyelvápolás kiemelt támogatása révén.

– Az anyanyelvű nemzetiségi közösségi művelődés és kultúra alkalmazkodása az *internet*, az új média világához, a társadalom *mediatizációjához*, a *globalizációhoz*, az ezekben rejlő új lehetőségek kiaknázása. Az erre irányuló törekvések támogatása, segítése.

Eszközök, beavatkozások

A stratégiai célrendszer elérését az itt felsorolt eszközök révén látjuk megvalósíthatónak, melyeket itt, mint feladatokat, célokat fogalmaztunk meg.

– A nemzetiségi kutatóintézetek és a MMIKL részvételével *rendszeres célzott kutatások, felmérések* támogatása a magyarországi nemzetiségi kultúra, és azon belül a közösségi művelődés állapotáról, helyzetéről szükséges, annak érdekében, hogy lehetővé váljanak a célzott és hatékony beavatkozások a terület fejlesztése céljából.

– A nemzetiségi kultúra, közösségi művelődés *jogszabályi háttér fejlesztése* szükséges a kisebbségi kulturális autonómia maradéktalan megvalósulása és a nemzetiségi tevékenységek sajátosságainak figyelembe vétele érdekében. Ez a cél kizárólag a nemzetiségi szakemberek érdemi bevonásával oldható meg a jogszabálytervezetek kidolgozásába.

– A nemzetiségi közösségi művelődés számára elérhetővé kell tenni az *EU-s támogatási forrásokat*.

– A nemzetiségi közösségi művelődés *finanszírozási rendszerének* (Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány (MNEKK), Nemzeti Kulturális Alap (NKA), Nemzeti Civil Alap (NCA), Nemzeti Erőforrás Minisztérium (NEFMI), Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (KIM), Országgyűlés (OGY), helyi önkormányzatok forrásai, speciális normatívák...) szükséges a fejlesztése. tekintettel a felhasználás racionalizálására, és a sajátos nemzetiségi érdekek és szempontok figyelembevételére is.

– A nemzetiségi közösségi művelődési tevékenység *személyi kapacitásainak* fejlesztése, *képzések* szervezése és támogatása útján, beleértve a külföldi képzéseket is.

– A nemzetiségi közösségi művelődési tevékenység *szervezeti kapacitásainak fejlesztése*. A nemzetiségi közművelődési szervezetek, civil szervezetek és intézmények létrejöttének és működésének támogatása és a szakszerű működés szakmai segítése akár egy *nemzetiségi civil szolgáltató és tanácsadó központ* létrehozása révén.

– A *helyi kisebbségi önkormányzatok*, mint a nemzetiségi közösségi művelődési tevékenység fontos bázisának *szakmai segítői*. A nemzetiségi *civil önszerveződés megerősítése* és a kisebbségi civil szervezetek és önkormányzatok közötti hatékony munkamegosztás és szinergia elősegítése megfelelő jogszabályi háttérrel és támogatáspolitikával.

– A nemzetiségi közösségi művelődési tevékenységet folytató *szervezetek térbeli hálójának fejlesztése* nemzetiségenkénti stratégiának megfelelően. Fontos, hogy az egyes településeken kialakuló kisebb kapacitású intézmények és szerveződések mellett nagyobb kapacitású kistérségi és regionális központok álljanak a nemzetiségi közösségi művelődés és kultúra rendelkezésére, melyek révén racionalizálni lehet a szűkös nemzetiségi személyi és más erőforrásokat és magasabb szakmai színvonalat lehet elérni a közösségi művelődési tevékenység során.

– A helyzet javításának eszköze lehet az is, ha a *helyi önkormányzatok és intézményeik* (pl. művelődési házak) nemzetiségi célú és tartalmú feladatellátását a mindenkori kormányzat és a nemzetiségi szakemberek pontosabban és a kisebbségi kulturális autonómiával összhangban fogalmazzák meg.

– *A központi szervek és szervezetek szerepe*: Véleményünk szerint a *kulturális tárcánál* kialakítandó magasabb szintű önálló nemzetiségi szervezeti egység, nemzetiségi elkötelezettségű és szakmai ismeretekkel rendelkező munkatársakkal. Az *NKA-nál* létrehozandó a nemzetiségi kollégium. Az *MMIKL NKSZT eszközei, kapacitásai jelentősen növelendők, szakmai tanácsadó funkciója a tárca felé kialakítandó*.

– Állami, kormányzati szerepvállalással kiemelt feladat az *önálló nemzetiségi közösségi művelődési színterek* létrehozásának és működtetésének támogatása, a nemzetiségi közművelődési szervezetek *tárgyi infrastruktúrájának* fejlesztése.

– Elengedhetetlen a sikeres megvalósítás szempontjából, hogy a nemzetiségi közösségi művelődési stratégia szerves része legyen a célok és feladatok megvalósítását nyomon követő *monitoring rendszer*.

A stratégia kidolgozása során *figyelembe vettük a kisebbségi ombudsmannak a nemzetiségi kultúra helyzetéről írt jelentésében foglalt megállapításokat és javaslatokat*. A stratégiát az egyes nemzetiségek szakértőivel és képviselőivel együttműködve alkottuk meg, építve az egyes közösségek saját elkép-

zeléseire is. Meggyőződésünk, hogy egy kormányzati stratégia is ezen a téren *csak úgy lehet eredményes, ha épít a nemzetiségi szakértői bázisra és harmonizál az egyes nemzetiségek jövőképevel.*

A stratégiának a szakértői tanácsok részéről történő megfogalmazását és elfogadását követően az Intézet további teendői jelentkeznek. Így a stratégia megvalósításával során jelentkező feladatokat *egyveztetni* kell a NEFMI kulturális államtitkárságának vezetésével és a nemzetiségi kultúráért felelős munkatársaival, illetve a KIM illetékeseivel. Ennél is fontosabb, hogy az Intézetben *intézkedési tervet* dolgozzanak ki a stratégia megvalósítása érdekében. A stratégia pedig nem valósítható meg az MMIKL *nemzetiségi osztályának megerősítése* nélkül (személyi, pénzügyi, hatásköri eszközök megerősítése).

Balogh Klára (Szolnok): *Árnyék* ((bemutatva az MMIKL-ben megrendezett, *Ausztrália – Új-Zéland magyar szemmel* című fotókiállításon

Baán Katalin E-MAFOSZ (Albertirsai Fotóköri): Túrkeve –
(bemutatva az MMIKL-ben rendezett
Utazás a világ körül – 2010 című fotókiállításon)